

Kunnskapsdepartementet

postmottak@kd.dep.no

Oslo, 20.09.2019

Vår ref. marianne.bevum@nito.no

Deres ref. 19/2551

Høringssvar NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling. Livslang læring for omstilling og konkurranseevne

NITO - Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon er Norges største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master og høyere grad. Vi har over 90 000 medlemmer fordelt på alle sektorer i arbeidslivet.

NITO støtter langt på vei utvalgets beskrivelse av dagens utfordringer og intensjonen om en kompetansemodell der vi lærer hele livet – men jobber underveis. Tiltak som iverksettes må gagne alle grupper arbeidstakere, også de med høyere utdanning. Skal målet om økt kompetanseutvikling oppnås, må det bevilges betydelige midler fra myndighetenes side, kombinert med tiltak som setter universiteter og høyskoler i stand til å levere kurstilbud som næringslivet og arbeidstakere etterspør. I tillegg spiller studieforbundene en viktig rolle som leverandør av landsdekkende, relevante kurs for arbeidstakere.

NITOs medlemmer opplever noen særskilte omstillingsutfordringer knyttet til strukturendringer. Teknologisk utvikling og andre endringskrefter påvirker særlig næringer med stort innslag av ingeniører og teknologer. Flere av de typiske ingeniør- og teknolognæringene har i senere tid opplevd økonomiske sjokk og strukturelle endringer.

En stor andel ingeniører og teknologer jobber innenfor konkurranseutsatte og kunnskapsintensive næringer i konstant utvikling. I konkurranseutsatte næringer vil mangel på relevant kompetanse raskt slå ut i redusert konkurranseevne, noe som tilsier at etter- og videreutdanning blant denne gruppen arbeidstakere blir særlig viktig.

En undersøkelse vi har gjennomført blant NITOs medlemmer nylig, viser at ca. en av tre ingeniører og teknologer har hatt ønske om kompetanseutvikling det siste året som ikke er blitt realisert. De sier også at de har et stort behov for dokumenterbar kompetanse. Det gjelder ikke bare kortere kurs med kursbevis eller sertifisering, men også studiepoenggivende etterutdanning. Typiske "bremseklosser"/hindre for kompetanseutvikling er mangel på relevante kurs og tid/finansiering fra bedriftens side.

Overordnede prinsipper for kompetanseutvikling

Markussen-utvalget foreslår en omfattende pakke av nye tiltak for etter- og videreutdanning. NITO mener det må legges to prinsipper til grunn for disse tiltakene. For det første må det ikke rokkes ved gratisprinsippet for grunnutdanning. For det andre må prinsippet om at arbeidsgiver dekker kostnaden for etter- og videreutdanning ikke forskyves slik at arbeidstaker får en relativt sett høyere kostnad enn i dag.

Videre er det viktig at virkemidler utformes slik at de bidrar til økt omfang av etter- og videreutdanning (såkalt addisjonalitet), og at de ikke blir en ren subsidie til arbeidsgivere for EVU-aktivitet som uansett ville vært gjennomført.

NITO mener at virksomhetsrettede ordninger – f.eks. BIO-midler – er viktige. Disse bidrar til økt omfang av EVU og bedre omstillingsevne i bedriften. Finansielle ordninger rettet direkte mot enkeltpersoner har også betydning, fordi denne typen ordninger kan forbedre den enkelte arbeidstakers omstillingsevne.

Program for arbeidslivsdrevet kompetansebygging

Utvalget foreslår å opprette et program for arbeidslivsdrevet kompetansebygging der etterspørrere og tilbydere kan søke om midler til ulike prosjekttyper for å utvikle nye fleksible utdannings- og opplæringstilbud. NITO støtter langt på vei intensjonen i dette forslaget, og mener det er behov for et program for å identifisere behov og bedre tilgjengeligheten av opplæringstilbud som kan tas ved siden av jobb.

NITO ønsker å presisere viktigheten av regional tilpassing og samarbeid med partene i arbeidslivet i utformingen av et slikt program. NITO har tidligere spilt inn behovet for en «arbeidslivets kompetanseavtale» og regionale kompetansearenaer tuftet på trepartssamarbeidet.

Finansiering av programmet

Utvalget ser for seg at noe av midlene til programmet kan tas fra eksisterende basisbevilgning til UH-sektoren. NITO mener at konsekvensene av dette forslaget ikke er utredet tilstrekkelig, blant annet hvilke konsekvenser dette vil ha for de ordinære studieløp. UH-sektoren er allerede presset på å skulle samfinansiere tiltak på flere områder gjennom sin grunnbevilgning. Etter NITOs syn er det nødvendig med en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet for UH-sektoren for å ivareta alle aspekter av UH-sektorens samfunnsoppdrag. NITO mener videre at regjeringen må utarbeide en langtidsplan for kompetanseutvikling, der det bevilges årlige midler over statsbudsjettet. Her må tilskudd til UH-sektorens bidrag til livslang læring inngå.

Utvalget legger videre til grunn at utdanningen skal finansieres med en betydelig egenandel fra deltagere. NITO ser betydningen av en styrket finansiering dersom man skal få økt tilbud av etter- og videreutdanning. Vi er imidlertid usikre på om man treffer riktig målgruppe dersom den enkelte arbeidstaker skal ta kostnaden. Dette kan medføre at det i mange tilfeller vil være arbeidstakeren som må ta regningen for å sikre bedriften nødvendig kompetanse. NITO mener at det er arbeidsgiverne som må ta kostnaden for arbeidslivsdrevet kompetanseoppbygging. Staten må legge rammebetingelsene. Den enkelte arbeidstaker bidrar med sin tid og innsats.

Studieforbundenes rolle

NITO støtter Markussen-utvalget i at ikke-formell opplæring kan spille en viktig rolle for økt kompetanse i arbeidslivet. Studieforbundene er nevnt i rapporten, men NITO mener at deres rolle som tilbyder av etterutdanning må tydeliggjøres. Studieforbundene som tilbyr opplæring i arbeidslivet har en vesentlig rolle i arbeidet med å sikre nødvendig kompetanseutvikling, og er en viktig del av kompetansereformen. Dette forutsetter imidlertid at rammene for voksenopplæring/livslang læring tilpasses arbeidslivets behov.

Utdanning med dagpenger

NITO støtter utvalgets forslag om at det skal åpnes for å kunne ta formell utdanning med dagpenger. Dette er langt på vei i tråd med det NITO har fremmet over lengre tid. Grensen på 10 studiepoeng per semester, med mulighet for 20 studiepoeng i perioder med lavkonjunktur, er imidlertid etter NITOs syn for lavt til å dekke våre medlemmers behov. NITO har mange arbeidsledige medlemmer som har behov for å justere sin kompetanse for å komme seg tilbake i arbeid. Vi mener derfor at grensen bør heves til 20 studiepoeng per semester.

Endring av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

NITO deler utvalgets oppfatning av at innretningen av finansieringssystemet i UH-sektoren strider imot målet om et arbeidslivsrelevant utdanningstilbud.

Utvalget lanserer en rekke forslag som vil kunne øke tilgjengeligheten til flere utdanningstilbud, blant annet tilskudd til økt digitalisering og fleksibilitet i studietilbudene, mulighet for bedre finansiering av små emner og mulighet for mer modulbasert undervisning. Dette er tiltak som NITO støtter.

Videre ønsker utvalget å legge til rette for at institusjonene får utvidede muligheter til å tilby utdanninger mot egenbetaling. Dette punktet vil sannsynligvis utfordre gratisprinsippet i utdanning, da den samme utdanningen som i dag tilbys gratis vil kunne tilbys mot betaling. Konsekvensene av et slikt forslag bør derfor utredes nærmere.

Kostnadene ved å tilby ulike utdanninger reflekteres ikke i dagens finansieringssystem for UH-sektoren. NITO mener derfor at finansieringssystemet må gjennomgås i sin helhet for å gi utdanningsinstitusjonene nødvendig handlingsrom og samtidig bidra til utdanning og livslang læring i tråd med samfunnets behov. Det anbefales at det nedsettes et utvalg for å gjennomgå finansieringssystemet i sin helhet. Forslagene fra Markussen-utvalget bør sees på i sammenheng med en slik gjennomgang.

Økning i Lånekassens lånetilbud

Utvalget foreslår endringer i reglene for Lånekassen for å møte behovet for livslang læring. Dette er NITO positiv til, men dette må ikke medføre at tiltak som arbeidsgiver ellers ville ha gjennomført og finansiert blir overført til arbeidstakers risiko og økonomiske belastning.

Å åpne for muligheter til å få bistand fra Lånekassen til videreutdanning kan være relevant for de som velger å gå ned i inntekt for å kunne ta en utdanning utover arbeidsgivers behov. Vi tror dette vil gagne en svært liten gruppe arbeidstakere. Tilbakemeldinger fra NITOs medlemmer som er i jobb tilsier at den viktigste motivasjonsfaktoren for å ta etter- og videreutdanning er å gjøre en bedre jobb der de er i dag. For denne gruppen vil ikke lån fra Lånekassen være like relevant.

Prøveordning med tilskudd til studieavgift og livsopphold under utdanning og opplæring

Utvalget foreslår en prøveordning med tilskudd til studieavgift og livsopphold under utdanning og opplæring. NITO har tidligere spilt inn behovet for regionale kompetansefond styrt av arbeidslivets parter, og støtter en utprøving med mål om å få ny kunnskap om virkningen av et slikt tiltak.

Bedriftsintern opplæring (BIO)

NITO er enig i at det er viktig å sikre god kvalitet på tilbudene som skal kunne utløse støtte fra BIO-midler. Dette er på mange måter en god ordning som bidrar til økt omfang av EVU og bedre omstillingsevne i bedriften. Samtidig er det utfordringer knyttet til hvordan BIO-ordningen er utformet: søkeprosessen er lang og krevende, bedriftene som er i en omstillingsprosess får tilgang til midlene for sent, og støtteperioden på 26 uker vil ofte være for kort for våre medlemmers behov. NITO mener derfor det er nødvendig med en gjennomgang av søknadsprosess og kriteriene for BIO-midler.

For å ytterligere styrke våre grupperes tilknytning til arbeidslivet i virksomheter med særlige omstillingsproblemer, kan ordningen forenkles eller utvides på ulike måter. Implementering av tydeligere kriterier for tildeling av midlene kan gjøre søknadsprosessen enklere, som i sin tur vil redusere de administrative kostnadene til virksomhetene.

Tilskuddet til bedriftsintern opplæring skal ikke overstige 50 prosent av utgiftene for store bedrifter, 60 prosent for mellomstore bedrifter, og 70 prosent for små bedrifter. For å gi ytterligere insentiver til

virksomhetene kan myndighetene eksempelvis generelt øke tilskuddet for alle virksomheter, eller kun øke tilskuddet for store virksomheter som mottar en lavere støtteandel enn mindre bedrifter.

En annen mulig utvidelse av ordningen er å støtte utdanninger med lengre varighet. Dermed kan arbeidstakere også få støtte til etter- og videreutdanning med en varighet på mer enn 26 uker, som typisk er tilfellet for omfattende videreutdanninger.

Opptaksregler og eksamensrett

Utvalget foreslår at studenter skal kunne få opptak til enkeltemner i høyere utdanning uten å ha dokumentert studiekompetanse. Videre at studenter som selv bekoster sin utdanning også må få mulighet til å avlegge eksamen og oppnå studiepoeng, selv om de ikke har studiekompetanse. NITO har eksempler på medlemmer som har gammel toårig ingeniøruddanning og som dermed ikke kvalifiserer etter dagens opptaksregler til enkeltemner på mastergradsnivå. Dette er personer med lang erfaring og høy kompetanse, men som har behov for å videreutdanne seg for å møte omstillinger. Det er likevel problematisk dersom noen skal kunne betale seg til oppnådde studiepoeng og dermed omgå de kravene som stilles til ordinære studenter. NITO mener at det må foreligge en form for dokumentasjon på forkunnskaper, enten ved realkompetansevurdering eller test, slik at man sikrer oppnådd læringsutbytte.

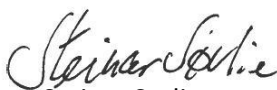
Bedre system for realkompetansevurdering

NITO støtter utvalgets forslag om å sette i gang et langsiktig arbeid for å etablere en enhetlig praksis for realkompetansevurderinger.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørli
Generalsekretær